

SAM BOGAERTS

Een gepensioneerd hoogleraar, die met het denken over theater zijn brood verdiende, schreef eens (*): "Het theater staat midden in de stad. Daar hoort het, want geen kunst is zo nauw verbonden met het leven er om heen als de kunst van het toneel. Daar geven de acteurs aan hun publiek de 'samenvatting en beknopte kroniek van de tijd', als Hamlet zei."

Laat mij nu toch zò'n slecht karakter hebben, dat ik 'theater' vervang door 'voetbalveld'; dan lees ik: "Het voetbalveld ligt midden in de stad. Daar hoort het, want geen spel is zo nauw verbonden met het leven er om heen (om de stad heen? om het spel heen?) als het spel met de voetbal." Wat zie ik? Meestal liggen voetbalvelden *buiten* de stad! En wat is nu 'nauwer verbonden met het leven er om heen' dan voetbal? Laat mij maar gauw besluiten: het oorzakelijk verband, dat de hoogleraar met zijn eerste twee zinnen beweert, is idioot en irrelevant. Maar goed. Dat is zijn zaak. Zijn tweede bewering is bedrog.

Samenvatting? Kroniek? Onder samenvatting en kroniek van de tijd versta ik getuigenissen van belangrijke trends, feiten, realiteiten, die de levensomstandigheden van de mensen van die tijd bepalen, beïnvloeden. Wat voor trends, feiten, realiteiten bepalen de levensomstandigheden van onze tijd? Bijvoorbeeld het frauduleuze, achterbakse, oppervlakkige, klowneske van partijpolitiek. Of de anonieme macht van het geld. Of de gewoonte om te streven naar zoveel mogelijk werk. Of de onverschilligheid tegenover overbevolking. Of de struisvogelaspecten van totems, taboes, mythes en andere verdovende middelen. Of het mislukken van de bestaande maatschappelijke systemen om hun beoogde doelen (vrijheid, blijheid) te bereiken voor zoveel mogelijk mensen, en met zo weinig mogelijk profiteurs. Of het onvermogen van zoveel mensen om te genieten.

Goed, er zijn voorstellingen, kronieken, over al deze beweringen gemaakt. Toneelvoorstellingen gaan altijd wel 'ergens over'. Maar is er één die invloed, uitwerking, effect heeft gehad op 'het leven er om heen'? Neen. Waarom niet? Omdat het accent nooit ligt op het getuigen, maar wel op de vorm waarbinnen dit gebeurt. De pose. Problemen, getuigenissen worden gebruikt als aanleiding om kennis te geven van de Kunstzin van de makers. Bedrog dus. De 'samenvatting en beknopte kroniek van de tijd' is zoethout voor de

toneelverslaggevers, opdat zij niet zouden kunnen schrijven 'dat het nergens over gaat'. De gepensioneerd hoogleraar had dit moeten weten...

Ik schrijf: 'geen invloed, geen uitwerking, geen effect'. Is het theater van deze tijd dan overbodig? Alweer: neen! Er wordt goed geld mee verdiend, vaak. Het bezorgt makers en parasieten een plezierige status. En het heeft allicht een verstrooiingsfunctie: verdrijft het niet de tijd van toe- of beschouwers, dan wel van de makers zelf. Ik ben er helaas niet mee tevreden. Méér geld kan ik verdienen met het uitbaten van een artiestencafé. Met allerlei dingen amuseer ik mij beter. De status zowel als 'de anderen' kunnen mij maar weinig genoeg verschaffen. Nog maar wat verder strijden, dus, tegen "mijn" overbodigheid.

Strijd! Strijd! Is dit dan een pleidooi voor strijd- en/of vormingstoneel? Neen. Strijdtoneel veronderstelt de mogelijkheid en de behoefte om iets of iemand te overwinnen. En vormingstoneel speelt zich af tussen leraars en leerlingen. Dit is een pleidooi voor toneelvoorstellingen als getuigenissen van de goede en kwade realiteiten om ons heen. En, gezien de aard van de kwade realiteiten, moeten het gevaarlijke getuigenissen zijn. Gevaarlijk door het inzicht dat ze bieden, door de invloed die ze hebben. Die controversen uitlokken door hun inhoud, door de gestelde feiten. Die misschien wel verboden worden. Zou dat niet mooi zijn! Een Vlaams of Nederlands theaterprodukt, dat omwille van zijn inhoud verboden wordt! Ik zie het vooralsnog niet gebeuren. Laat die toneelmakers maar doen, denken de gezagdragers. Laat ze hun kunstjes maar opvoeren. Bijten doen ze toch nooit. Laat ze hun eieren maar leggen. Of de schaal nu groot of klein is: ze is bijzonder dun, en zit vol wind.

(*) Prof. Hunningher, *Dramatisch Akkoord* nr. 23, p. 163.

N.v.d.r.: Deze tekst was oorspronkelijk bedoeld als bijdrage voor het boek *1984 voorbij*, nummer 17 in de reekst *Dramatisch Akkoord*. De reeks sorteert onder het Taalunieverdrag en heeft een 'evenwaardige' Nederlands-Vlaamse redactie. Wegens belediging van prof. Hunningher, goede vriend van redactielid Erenstein, werd de bijdrage weggecensureerd. Dubbel jammer omdat de tekst tegelijk mee aan de basis lag van de aanstelling van het duo Paul De Bruyne-Sam Bogaerts bij Globe. Reden genoeg om hem publiek te maken.